

"Orașul pe care visez să-l revăd"

◆ Titu Popescu de vorbă cu scriitoarea Mirela Roznoveanu (SUA) ◆

- Dragă Mirela, trăiești, iată, de un deceniu la New York, dar zestrea ta afectivă este marcată îndeosebi de Dobrogea natală, apoi de complicata răzbitire prin hășișurile bucureștene. Pentru cine știe doar atât, o discuție despre Sibiu poate părea ușor hazardată. Dar eu știu și altceva: ți-am surprins afecțiunea nebănuită pentru orașul nostru pe o filieră estetică: felul cum înfățișezi Sibiu în romanul tău *Platoniu*; într-un context de complicitate culturală cu o salbă de orașe transilvane. Citez câteva fraze de închinare burgului nostru, din amintita ta carte: "Totul era fantastic, turnul de apărare octogonal, acoperișurile în șa, în patru ape, cu frontonul ieșit, jumătățile acelea de case clădite de-a lungul laturilor curților înguste ce-l dădeau senzația că se reazemă unele de altele, că se sprijină unele pe altele pentru a apăra ceva pe care ei îl șocotea a fi secretul. Acolo, cândva, poate că la 10 ani, i se părușe că vede într-o noapte umbre stranii, fălăiri fantomatice, siluete aburoase de cavaleri medievali, repede topite în întunecimea nopții (...). Mi plimbase pe Octav pe străduțele cu aer fantastic, îl dusese în Dumbrăva, la Rășinari, văzuseră Păltinișul și chiar colecția de icoane de la Sibiel. Dar neuitate rămăseseră seriile acelea de denii, cu rugăciuni și altare, ce se zăreau strălucind prin porțile deschise ale catedralei unde intrau să aprindă lumanări ca

doi logodnici cuminiți, forfota pregătirilor, sentimentul că Dumnezeu îi ocrotește pe oameni dăruindu-le har... Totul, dealurile, grădinile îmbrăcaseră haina verde. Autocarele-cu sași veniți din Germania să-și petreacă Paștele la ai lor din țară dădeau Sibului un plăcut aer cosmopolit". Să începem, deci, cu această impresie generală despre Sibiu.

- Plimbându-mă prin Sibiu, am descoperit un oraș profund exotic. Era altfel decât tot ceea ce văzusem în viața mea: Atmosfera medievală, amestecul de realitate și fantastic erau acolo și nu o invenție literară. Oamenii Sibului chiar trăiau în mai multe timpuri. Am notat toate aceste lucruri, numele străzilor, podurilor, caselor. Ceva se contura în mintea mea, eram stimulată estetic. Dar cel mai intens m-a tulburat plimbarea în noapte pe străzi. M-am rătăcit. Și m-am îngrozit că așa putea ieși din timpul meu și așa intra într-un timp care să mă țină prizonieră pentru vecie. Alunecam dintr-o realitate în alta, dintr-un timp în altul, până la amețea. Ceea ce am trăit în Sibiu mi-a conferit cheia romanului *Platoniu*, care nu este altceva decât o permanentă alunecare în timpuri. Și nu întâmplător, *Platoniu* vine la Sibiu ca să afle de la mătușa ei adevărata istorie a familiei și tot aici are loc confesiunea ei centrală, cheia de boltă a romanului, scrisă într-un ton cristalin, copilăros. *Platoniu* se apropie într-un sens de *Alice* în Wonderland. Am mai trăit alunecări temporale vizitând Florența. Da, *Sibiu* a fost prezent în mine tot timpul, în Italia. Nu este întâmplător, Titu,

că iubești Italia. Este *Sibiu* din tine în primul rând pe care îl iubești, scriind despre Italia.

- Pentru tine, ca scriitor, *Sibiu* exercită și fascinația venită din bogata și inconfundabila lui istorie a spiritului. Cred că, cel mai mult din aceasta te-a atras momentul de maximă efervescență intelectuală a "*Cercului literar*".

- *Sibiu* are, pentru mine trei înfățișări, cu tot atâtea umanități și sensuri. Primul este *Sibiu* cel cultural și literar. El a venit spre mine, într-adevăr, prin *cercul literar* și scriitorii lui, pe care i-am citit și despre care am scris. Acest *Sibiu* mi s-a conturat deopotrivă modern, românesc și boem. M-am simțit atrasă de scriitorii lui care navigau deconcertant între critica de profunzime a lui Ion Negoițescu, romanticismul-neguros și expresionismul lui Radu Stanca, poezia uscată a lui Șt. Aug. Doinaș, critica zeflemistă a lui Cornel Regman și prețiozitatea sursologiei sau eruditei duse până la delir a lui Nicolae Balotă. Pe Cioran și Blaga nu-i-am putut circumscrie Sibului, pentru că ei sunt deasupra. Locului.

- Pe Ion Negoițescu l-am vizitat în anii 70, în apartamentul său de pe Calea Victoriei, pe când lucram ca redactor la revista *Tomis* din Constanța. Pregătise un text pentru redacție. Mi s-a părut aproape fără vârstă, exsanguinar, în living-room-ul întunecat, un prinț ferecat într-o groată întunecoasă, damnat pentru vecie, conștient că nu există mântuire pentru el. Pe Cornel Regman l-am cunoscut mai îndeaproape în redacția revistei *Tomis*, care publica intens scriitorii *Cercului de la Sibiu*. Criticismul misoginar al lui

Regman mi-a făcut bine, era caustic prin definiție. Prezența lui a fost o binecuvântare, pentru că m-a ajutat să mă structurez la începuturile scrișului meu, într-o redacție de o mediocritate imensă.

- Spuneai de trei înfățișări...
- Al doilea *Sibiu* este cel geografic, o entitate la rândul ei independentă față de prima. Cea dintâi vizită, la mijlocul anilor 70, cred că era anul 1974, m-a adus în redacția revistei *Transilvania*, unde te-am cunoscut pe tine, Titu, ca și pe Mircea Ivănescu, Mircea Tomuș, Ion Mircea. Scrisesem despre cărțile voastre la "*Cronica literară*" a revistei *Tomis*. Venisem la Sibiu invitată de Mircea Tomuș, de a cărui ospitalitate m-am bucurat. Din acea vizită rețin fugar redacția *Transilvaniei*, chipurile voastre și vizita la Sibiel. Aici am avut un șoc. Expoziția de icoane pe sticlă din Sibiel mi-a rămas pentru totdeauna în memorie ca un loc de unde sfințenia și sublimul estetic au creat un spațiu mental privilegiat. Îmi amintesc că în lăvada de meri, cu o iarbă de un verde pe care l-am mai văzut doar în Mexic, pe coasta Pacificului, mi s-a spus că peste deal se găsește Gura Răului, satul la care Blaga s-a gândit, fiind în Spania și scriind poemul *Boca del Rio*. Într-o ogradă din Sibiel mi s-a părut că zăresc glezne zeleștii. Era o iarbă anume făcută pentru zei și am avut chiar viziunea ierbei lăsându-se mōale că la atingerea tălpilor unei zeițe.

- Văd că "infățișările" Sibului se leagă de numărul vizitelor pe care le-ai făcut aici.
- A doua vizită la *Sibiu* a fost mult mai stranie. Lucram la revista *Magazin* și trebuia să scriu un

reportaj științific dintr-o unitate de cercetare din *Sibiu*. Îmi luasem și copilul. Era în luna aprilie și *Săptămâna Mare*, iar atmosfera sărbătorească de atunci se regăsește în romanul *Platoniu*. A treia vizită s-a petrecut sub un semn aproape mistic. Era vara și mi-am dus copilul și mama la Păltiniș, pentru o vacanță. După ce i-am instalat la hotel, am pornit pe jos într-o plimbare. Încearcă să afli câte ceva despre *Noica*, unde a stat, unde a murit, dar cei din hotel nu voiau să vorbească. Mergând pe jos fără țel, o căruță ne-a ajuns din urmă. Căra o cruce. Ne-am luat după ea. Așa am intrat în curtea unei biserici/mănăstiri, unde fusese înmormântat *Noica*. A doua zi avea loc paraștasul de patruzeci de zile. Totul mi s-a părut intens simbolic.

- Aminteați și o a treia "infățișare".
- Al treilea *Sibiu* s-a născut din viziunea romancierului din mine. Scriind *Platoniu*, am vrut să evit spațiul bucureștean, atât de prezent în romanul românesc modern. Și mi-am ales *Transilvania* și Dobrogea. Romanul se petrece la Cluj, *Sibiu*, Târgu Mureș, Brașov, Sighișoara, Constanța. Am ales în *Platoniu* *Sibiu* din *Săptămâna Mare*, pentru că acel *Sibiu* mi-a plăcut cel mai mult. Prinț-un noroc, am notat în jurnal tot ce am simțit și văzut atunci, străzile, trăirile, așa că, în 1990, când am scris romanul, am fost în stare să-mi reamintesc acea atmosferă specială a orașului pe care visez să-l revăd.
- Este greu, desigur, ca New York-ul în care locuiești să-ți amintească de Sibiu.
- Uneori, plimbându-mă în noaptea pe străzile străme ale

Village-ului din Manhattan, am senzația că mă reîntorc priitor o fereastră secretă a spațiului și timpul în *Sibiu*. New York-ul este intens fantastic. Acum câteva seri, la sfârșitul lui octombrie 2000, era parada Halloween, cu măști și deghizări diavolești, iar eu am reîntrat fără să vreau în *vortexul* creat de *Sibiu*.

- Te-ai ruga acum să reunești cele trei "infățișări" într-una singură, ca o definiție sentimentală a burgului pe care-l iubești.

- Cele trei *Siburi*, literar, geografic și estetic, credză un spațiu mitologic în existența mea. Îi mulțumesc *Sibului* că m-a îmbogățit și oamenii lui pentru frumusețea minții și sufletului lor. Umanitatea Sibului este specială. Ea are cultul prieteniei, arată fair-play și o noblețe de caracter rare în cultura română. Aș mai vrea să adaug aici o pagină specială a prieteniei. *Sibiu* mai înseamnă pentru mine și colegia de facultate Ana Selezan. După cum vezi, am multe motive să mă gândesc la Sibiu. Și mai este unul: *Sibiu* din München, unde trăiește Titu Popescu.

- Ești prea binevoitoare, în ceea ce mă privește. Îți întorc prietenia cu acel fair-play sibian de care aminteați.

- Trăind într-o țară diferită de cea în care m-am format, prețuiesc prietenii și prietenia. Căci așa cum locurile trăiesc prin oameni și cărți, și oamenii trăiesc prin simbolurile spațiilor în care au trăit și prietenii. Totul este ce sens le conferim. Iar ele vor trăi și în măsura în care scrisul nostru va călători prin timpul ce vine.